

Polityka zagraniczna RP: czy leci z nami pilot?

Problem COVID-19 zdominował politykę wewnętrzną państw europejskich w 2020 r., ale także miał ogromny wpływ na stosunki zewnętrzne i możliwości realizacji polityki zagranicznej. Intensywność wizyt, spotkań i dyskusji radykalnie spadła, a zdalne spotkania dyplomatyczne utrudniały budowanie bezpośrednich relacji. Kwestia zwalczania pandemii, zakupów środków medycznych i szczepionek oraz potrzeba reakcji na postępujący kryzys gospodarczy zdominowały agendę licznych instytucji międzynarodowych, w tym Unii Europejskiej.

W przypadku Polski prowadzenie spójnej polityki zagranicznej utrudniało dodatkowo zamieszanie kompetencyjne, wynikające głównie z wycofania z Ministerstwa Spraw Zagranicznych pewnych obszarów polityki zagranicznej. Sprawy Unii Europejskiej prowadziła Kancelaria Rady Ministrów – b. sekretarz stanu w MSZ Konrad Szymański został mianowany na urząd ministra do spraw Unii Europejskiej. Relacje ze Stanami Zjednoczonymi rozwijane głównie wokół spraw bezpieczeństwa koordynowało Ministerstwo Obrony, a promocją gospodarki za granicą zajmowało się Ministerstwo Rozwoju. W 2020 r. nie doszło do ogłoszenia przez ministra spraw zagranicznych dorocznej informacji na temat polityki zagranicznej. Sejm nie był zainteresowany? Czy Ministerstwo Spraw Zagranicznych przestało być główną jednostką koordynującą wykonywanie polityki zagranicznej RP?¹

W sierpniu minister Jacek Czaputowicz poinformował w mediach o złożeniu dymisji. Tuż przed odejściem w wywiadzie dla *Rzeczpospolitej* dokonał krytyki sytuacji w podległym mu ministerstwie, wskazując, że konieczne jest zatrudnienie choć jednego zawodowego dyplomaty w kierownictwie ministerstwa. „Na poziomie ministra i wiceministrów nie ma obecnie w MSZ nikogo, kto przeszedł przez szkołę dyplomatyczną, szczeble kariery czy był choćby na jakiejś placówce” – podkreślał². Następcą Czaputowicza na stanowisku ministra spraw zagranicznych został Zbigniew Rau, wykładowca, poseł RP

¹ Zob. publikację zbiorową poświęconą polityce zagranicznej RP po 2015 r. w odniesieniu do programu pierwszego ministra spraw zagranicznych po 1989 r. Krzysztofa Skubiszewskiego: A. Bieńczyk-Missala, R. Kuźniar (red.), *Dziedzictwo Krzysztofa Skubiszewskiego w polityce zagranicznej RP*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2020.

² „Jacek Czaputowicz: Premier stroną w sporze z Ziobrą”, *Rzeczpospolita*, 31 sierpnia 2020 r.

i samorządowiec, przez krótki czas przewodniczący sejmowej Komisji Spraw Zagranicznych i delegacji polskiego parlamentu do Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy.

Minister spraw zagranicznych miał w istocie coraz mniejszy wpływ na politykę zagraniczną państwa, a także na politykę personalną, w tym obsadę kierownictwa resortu i ambasadorów. 21 stycznia 2021 r. Sejm przyjął nową ustawę o służbie zagranicznej, która groziła dalszą deprofesjonalizacją służby zagranicznej. Przewidywała powołanie nowego stanowiska szefa służby zagranicznej oprócz istniejącego stanowiska dyrektora generalnego, co groziło brakiem transparentności w zarządzaniu kadrowym. Wprowadzała niejasne pojęcie „tajemnicy dyplomatycznej”. Zakładała dalsze obniżenie standardów w polskiej dyplomacji, m.in. przez zmniejszenie wymagań dla pracowników zagranicznych i ambasadorów³. Przykładem instrumentalnego wykorzystania prawa dyplomatycznego było wystąpienie o status dyplomatyczny dla obywatela polskiego w stanie śpiączki, przebywającego w Wielkiej Brytanii.

Kolejny rok z rzędu mniejszą aktywnością międzynarodową wykazywał się prezydent Andrzej Duda, wybrany na drugą kadencję w lipcu 2020 r. Częściowo było to spowodowane zaangażowaniem w kampanię wyborczą, stylem jej prowadzenia, sytuacją pandemiczną, a ponadto świadczyło o pozycji prezydenta w obozie władzy i kompetencjach jego zaplecza. W 2020 r. powiodła się organizacja jedynie pięciu wizyt państwowych: w Czechach, na Litwie, w Stanach Zjednoczonych, na Ukrainie i we Włoszech. Próba wyjścia z sytuacji była przedstawiona na początku 2021 r. prezydencka inicjatywa powołania Biura Polityki Międzynarodowej w Kancelarii Prezydenta, co tłumaczono koniecznością „usystematyzowania zakresu polityki głowy państwa, jakim jest uczestnictwo w polityce międzynarodowej”⁴. Nie uzasadniono przy tym, dlaczego postanowiono porzucić termin „polityka zagraniczna” na rzecz niejasnego terminu „polityki międzynarodowej”. Sugeruje to brak zrozumienia dla podstawowych kategorii i dalsze problemy z koordynacją i rozłożeniem kompetencji w dziedzinie polityki zagranicznej.

Czynnikiem utrudniającym realizację polityki zagranicznej był wizerunek państwa dokonującego odwrotu od demokracji. Dobitnie ukazał to m.in. raport organizacji Freedom House z 2020 r. na temat procesów antydemokratycznych na świecie, w którym szczególną uwagę poświęcono Polsce i innym państwom Europy Środkowej i Wschodniej⁵, ale także raport Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE w sprawie wyborów prezydenckich w 2020 r.⁶ W raporcie *Democracy*

³ Projekt ustawy o służbie zagranicznej: <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/4CC2087659A-08231C125866400271A25/%24File/904.pdf> [dostęp: 31.01.2020].

⁴ „K. Szczerski: Powstanie »dyplomatyczny BBN« – Biuro Polityki Międzynarodowej”, *Aktualności*, 4 stycznia 2021 r., www.prezydent.pl [dostęp: 31.01.2021].

⁵ Z. Csaky, *Dropping the Democratic Façade*, „Nations in Transition 2020”, Freedom House 2020.

⁶ Sprawozdanie końcowe Misji Specjalnej Obserwacji Wyborów ODIHR na temat wyborów prezydenckich w Rzeczypospolitej Polskiej, 28 czerwca i 12 lipca 2020 r., z 23 września 2020 r., <https://www.osce.org/files/f/documents/7/f/471351.pdf> [dostęp: 31.01.2021].

Report 2021 Polska zajęła już pierwsze miejsce w zestawieniu państw najszybciej autokratyzujących się⁷. Polska, która po 1989 r. budowała swój autorytet międzynarodowy, opierając się na sukcesie transformacji, konsekwentnie traciła ważny atut na rzecz skutecznej polityki zagranicznej.

Z krytyczną reakcją międzynarodową spotkały się orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego ograniczające możliwości przerywania ciąży oraz dyskryminujące wypowiedzi przedstawicieli władz na temat środowiska LGBT, wykorzystywane już w przeszłości przez przedstawicieli partii rządzącej na polityczne potrzeby kampanii wyborczych. We wrześniu 2020 r. pięćdziesięciu ambasadorów akredytowanych w Warszawie, nie tylko z państw UE i Stanów Zjednoczonych, lecz także Ukrainy, Republiki Południowej Afryki czy Wenezueli, wystosowało do polskich władz list z sugestią szerzenia świadomości społecznej o problemach mniejszości⁸. Samorządy, w których doszło do przegłosowania uchwał „strefa wolna od LGBT”, nie otrzymały funduszy w ramach unijnego programu „Partnerstwo miast”, a także straciły wielomilionowe dotacje z Funduszy Norweskich⁹, których regulamin zawiera klauzulę zakazującą wszelkiej dyskryminacji. Minister sprawiedliwości Zbigniew Ziobro zapowiedział przyznawanie pomocy finansowej stratom gminom, przedstawiając postępowanie KE jako „prześladowanie ideologiczne”, „napaść” i „szykany”¹⁰. Władze nie zamierzały także prowadzić z Komisją Europejską dialogu na temat zarzutów w sprawie praworządności, przyjmując propagandowe stanowisko, że terminu „praworządność” nie da się w sposób jednoznaczny zinterpretować, i używając w wypowiedziach lekceważącego określenia „tak zwana praworządność”.

Polityka europejska – pieniądze „tak”, wartości „nie”

Polskie władze borykające się z problemami covidowymi chętnie obwiniały „Brukselę” za trudności i niepowodzenia, choć sprawy zdrowotne pozostawały zasadniczo w gestii państw członkowskich UE. Charakterystyczny był brak rzetelnej informacji na temat dokonywanych przez UE działań, wyolbrzymianie jej błędów¹¹ i umniejszanie dokonań. Unii zarzucano słabość decyzyjną i brak solidarności (Jacek Saryusz-Wolski)¹², słabość (Jan Ardanowski)¹³ i brak spójności i strategii (Jan Czarnecki)¹⁴. Jeszcze 27 marca

⁷ Projekt V-Dem, Autocratization Turns Viral, <https://www.v-dem.net/files/25/DR%202021.pdf> [dostęp: 31.03.2021].

⁸ List otwarty, https://pl.usembassy.gov/pl/list_otwarty/ [dostęp: 31.01.2021].

⁹ Na przykład województwo podkarpackie straciło 1,7 mln euro przyznanych przez Fundusze Norweskie na wieloletni międzynarodowy projekt „Szlak Karpacki”, serwis gazeta.pl, 2 lutego 2020 r.

¹⁰ Konferencja prasowa ministra Zbigniewa Ziobry z 1 sierpnia 2020 r., por. polityka.pl, 19 sierpnia 2020 r., <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1968140,1,gra-na-polexit-ziobro-hojnie-nagradza-strefy-anty-lgbt.read> [dostęp: 31.01.2021].

¹¹ Choć błędy popełniały głównie państwa członkowskie, a nie instytucje UE.

¹² Wypowiedź ministra Jacka Saryusza-Wolskiego dla TVP Info z 2 kwietnia 2020 r.

¹³ Wywiad ministra Jana Ardanowskiego dla *Gazety Polskiej* z 25 marca 2020 r.

¹⁴ Wypowiedź posła do PE Jana Czarneckiego dla TV „Republika” z 27 kwietnia 2020 r.

premier Mateusz Morawiecki podkreślał, że w tych czasach najważniejsze są państwa narodowe, a „niestety dzisiaj Unia Europejska nie dała jeszcze żadnego eurocenta na walkę z koronawirusem”¹⁵.

Nieprzychylność wobec UE w wypowiedziach polityków Zjednoczonej Prawicy i programach TVP nie była niczym nowym. W 2020 r. spotęgowały ją problem COVID-19, unijna krytyka stanu praworządności w Polsce, negocjacje budżetowe, a także opóźnienia w dostawach szczepionek. Władze jednak wołały fetować lądowanie samolotów z zakupionymi w Chinach środkami medycznymi niż przykłady pomocy i współpracy w UE. Najwyraźniej przygotowywały wyborców na dalszy rozpad relacji między Polską a UE i zamierzały zawczasu wskazać winnego. Prezes PiS Jarosław Kaczyński przekonywał, że Unia Europejska jest gorsza od Związku Radzieckiego¹⁶ i nie ma takich pieniędzy, za które można by się pozbyć suwerenności¹⁷.

Najwięcej kontrowersji wzbudzały negocjacje dotyczące ram finansowych UE na lata 2021–2027 i Europejskiego Instrumentu na rzecz Odbudowy opracowanego na cele zwalczania skutków pandemii. W przypadku Polski chodzi o kwotę 750 mld zł (około 623 mld zł w formie dotacji oraz 153 mld zł w pożyczkach)¹⁸. W rezultacie przyjętej przez państwa UE propozycji Komisji Europejskiej, aby wypłatę funduszy uzależniać od przestrzegania praworządności, Polska wraz z Węgrami zagroziły zastosowaniem weta wobec budżetu unijnego. Było to o tyle nieoczekiwane, że premier Mateusz Morawiecki osobiście uczestniczył w obradach Rady Europejskiej, które odbyły się w Brukseli od 17 do 21 lipca, i wyraził zgodę na zapis o znaczeniu praworządności w procesie dystrybucji środków i wprowadzeniu systemu warunkowości w celu ochrony budżetu i Instrumentu na rzecz Odbudowy¹⁹.

Szczegółowe rozporządzenie przygotowane przez Komisję Europejską, precyzujące mechanizm warunkowości, zostało przyjęte kwalifikowaną większością głosów przez ambasadorów państw przy UE (COREPER) 16 listopada 2020 r. Polska oraz Węgry były jedynymi państwami głosującymi przeciw rozporządzeniu. Zakładało ono podejmowanie decyzji o zamrożeniu środków na wniosek KE przez Radę UE decyzją co najmniej 15 państw zamieszkałych przez nie mniej niż 65% ludności UE. Premier Mateusz Morawiecki uznał procedurę za sposób na obejście traktatów, próbę wprowadzenia prymatu

¹⁵ Wypowiedź premiera Mateusza Morawieckiego na posiedzeniu Sejmu 27 marca 2020 r., *Sprawozdanie stenograficzne z 8. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 27 marca 2020 r.* Zob. także raport: K. Sumisławska, *Obraz Unii Europejskiej w Polsce w trakcie pierwszych miesięcy pandemii Covid-19*, Fundacja Centrum im. prof. Bronisława Geremka, 2020, https://geremek.pl/assets/files/Aktualnosci/Raport_Obraz_UNE_pandemia.pdf [dostęp: 31.01.2020].

¹⁶ Wywiad Jarosława Kaczyńskiego dla *Gazety Polskiej*, 14 października 2020 r.

¹⁷ Wywiad Jarosława Kaczyńskiego dla *Gazety Polskiej*, 16 grudnia 2020 r.

¹⁸ Informacja Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej z 23 lipca 2020 r., <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/750-mld-zl-w-latach-2021-2027--jest-sukces-na-szczycie-rady-europejskiej> [dostęp: 31.01.2020].

¹⁹ The European Council Conclusions, 17–21 July 2020, 21.07.2020, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/07/21/european-council-conclusions-17-21-july-2020/> [dostęp: 17.02.2021].

prawa wtórnego nad pierwotnym i przestrzegal przed nadużyciami interpretacyjnymi. Wątpliwości budziło przyznanie KE prawa do oceny, czy zasada praworządności jest naruszana. W emocjonalnym wystąpieniu sejmowym 18 listopada 2020 r. premier przedstawił Unię Europejską jako wspólnotę, w której rządzi „europejska oligarchia, która karze tych dzisiaj słabszych i wciska ich do kąta”²⁰. Sugerował, że Unia manipulująca prawem, która nie będzie Europą suwerennych ojczyzn, z pewnością nie przetrwa.

Wobec solidarności państw unijnych, zdeterminowanych do otrzymania jak najszybszej pomocy w sytuacji kryzysu, ale także zniecierpliwionych brakiem postępów w dyskusji na temat standardów demokratycznych z Polską i Węgrami i nieskutecznością procedury z art. 7 Traktatu Europejskiego, ostatecznie premier Morawiecki wycofał weto w sprawach budżetowych²¹. Poza Węgrami żadne inne państwo Grupy Wyszehradzkiej czy Trójmorza nie podzielało obaw Polski w sprawie mechanizmów warunkowości. Brak zdolności do pozyskiwania sojuszników w regionie nie po raz pierwszy pokazał pozycję państwa w UE. Niemniej jednak Rada Europejska umożliwiła odsunięcie w czasie wdrożenia mechanizmu, chociaż z niego nie zrezygnowała. Przy założeniu dalszego lekceważenia rekomendacji Komisji Europejskiej Polskę czeka zderzenie z instytucjami europejskimi²².

Nieoczekiwanie premier Morawiecki zgodził się także na realizację celu 55% redukcji dwutlenku węgla do 2030 r., co jest istotnym elementem na drodze do neutralności klimatycznej w 2050 r. Polski sprzeciw w tej sprawie był okresowo wspierany przez Węgry i Czechy, które ostatecznie osamotniły Polskę w jej postulatach. W zamian za ustępstwo przewidziano przyznanie jej dodatkowych środków z Funduszu Modernizacyjnego.

Jednocześnie warto podkreślić, że rząd Polski w kluczowych sprawach udzielił zgody na bliższą integrację Unii Europejskiej. Zgodził się na zaciągnięcie bezprecedensowych kredytów na poczet Funduszu Odbudowy i ich spłatę z dochodów własnych UE, które mają pochodzić ze wspólnych unijnych cel i opłat. Nie sprzeciwiał się również wspólnym zakupom szczepionek na COVID-19 i działaniom w zakresie ochrony zdrowia, które dotychczas nie były tradycyjnym przedmiotem integracji europejskiej. Polska nie łamała także solidarności unijnej w negocjacjach umowy o handlu i współpracy między UE i Wielką Brytanią, próbowała też zmobilizować UE do wspólnych działań wobec sytuacji na Białorusi.

²⁰ *Sprawozdanie stenograficzne z 21. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 18 listopada 2020 r.*

²¹ Konkluzje posiedzenia Rady Europejskiej z 10–11 grudnia: <https://www.consilium.europa.eu/media/47337/1011-12-20-euco-conclusions-pl.pdf> [dostęp: 31.01.2021], zob. także: P. Buras, S. Ananicz, *Obrona rządów prawa po szczycie Unii Europejskiej: kompromis i co dalej*, Komentarz Forum Idei Fundacji imienia Stefana Batorego, Warszawa 2020.

²² Komisja Europejska 27 stycznia 2001 r. dała Polsce miesiąc na rozwianie wątpliwości wokół funkcjonowania Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, następnie może skierować sprawę do Trybunału Sprawiedliwości UE, zob. Komisja Europejska, Komunikat prasowy z 27 stycznia 2001 r.

W sprawach budżetowych, pandemii i problemów za wschodnią granicą polskie władze chętnie zwracały się do Unii Europejskiej, natomiast podtrzymywały opór w kwestiach wartości traktatowych, w tym praworządności oraz stosunku do prawa UE. Nic na tym nie zyskiwały na forum UE, zatem sprawianie oporu było najwyraźniej celem samym w sobie i służyło korzyściom w polityce wewnętrznej. Najostrzejszy kurs antyunijny przejawiał Zbigniew Ziobro, lider koalicyjnej Solidarnej Polski, który krytykował premiera Mateusza Morawieckiego za ostateczną zgodę na mechanizm praworządności i prezentował jedną z najbardziej konfrontacyjnych postaw wobec UE.

Duże trudności towarzyszyły rozwojowi stosunków dwustronnych w ramach UE.

Choć kwestię praworządności i standardów pozostawiono głównie relacjom Polski z Komisją Europejską, to faktycznie wpływała ona na stosunek państw do Polski, która w ostatnich latach utraciła wizerunek wiarygodnej demokracji i państwa sprzyjającego integracji europejskiej. Jeszcze przed wprowadzeniem pandemicznych obostrzeń doszło do spotkania premiera Morawieckiego z kanclerz Angelą Merkel 28 stycznia 2020 r. w Berlinie oraz do długo oczekiwanej wizyty prezydenta Emmanuela Macrona w Polsce²³.

Bardziej pragmatyczny wymiar miało spotkanie polsko-francuskie, na którym przyjęto Program współpracy, Deklarację intencji na rzecz wzmocnienia współpracy w obszarze cyberbezpieczeństwa, a także Deklarację współpracy w zakresie polityki europejskiej²⁴. Zobowiązano się do odnowienia corocznych konsultacji międzyrządowych i wzmocnienia dialogu politycznego. W 2020 r. nie było widać dalszych efektów podpisanych dokumentów. Pomimo wyrażanego zainteresowania Polska nie została dołączona do jednego z ważniejszych projektów PESCO, koordynowanego przez Francję i Niemcy, a dotyczącego rozwoju systemu bojowego wojsk lądowych nowej generacji (MGCS – *Main Ground Combat System*). Zakładał on głównie produkcję następcy czołgów Leclerc i Leopard 2. Nie zmieniło tego pierwsze od 2016 r. październikowe spotkanie Trójkąta Weimarskiego na szczepku ministrów spraw zagranicznych w Paryżu²⁵.

Kością niezgody w stosunkach polsko-niemieckich pozostawał niemal ukończony projekt Nord Stream 2. Pomimo amerykańskich sankcji, kontrowersji i rosnącej krytyki, w tym rezolucji Parlamentu Europejskiego z 21 stycznia 2021 r. wzywającej do wstrzymania budowy gazociągu, Niemcy i Rosja konsekwentnie zapowiadały

²³ Na temat wpływu pogorszenia stosunków Polski z Francją i Niemcami po 2015 r. na bezpieczeństwo państwa zob. M. Madej, „Polityka bezpieczeństwa Polski czasów ministra Skubiszewskiego a nasza teraźniejszość”, w: A. Bieńczyk-Missala, R. Kuźniar (red.), *Dziedzictwo Krzysztofa Skubiszewskiego...*, op. cit., s. 106–108.

²⁴ Treść dokumentów zob. <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/art,1664,wizyta-prezydenta-francji.html>; <https://www.gov.pl/web/premier/polsko-francuska-deklaracja-wspolpracy-w-zakresie-polityki-europejskiej> [dostęp: 31.01.2021].

²⁵ W 2020 r. Polska przystąpiła do dwóch nowych projektów Europejskiej Agencji Obrony. Projekt „Definiowane programowo sieci taktyczne i teatru działań” (SOFTANET – *Software Defined Tactical and Theatre Network*) realizowany jest z Francją, Holandią i Niemcami. Z kolei z Włochami i Norwegią Polska rozpoczęła projekt „Nowa generacja pędników okrętowych” (NEXTPROP – *Next Generation of Propellers*).

jego kontynuację. Niemcy nie przyjmowały argumentów związanych z bezpieczeństwem energetycznym Europy. Nie brały także pod uwagę sytuacji praw człowieka w Rosji, w tym skandalu z próbą otrucia opozycjonisty Aleksieja Nawalnego, co stało w sprzeczności z moralnym wymiarem niemieckiej polityki²⁶. Krytyczna wobec projektu pozostawała w Niemczech opozycyjna Wolna Partia Demokratyczna (FDP). Napięcie w stosunkach polsko-niemieckich wywołała także kandydatura Arndta Freytaga von Loringhove na ambasadora Niemiec. Polska miesiącami zwlekała z udzieleniem mu oficjalnej zgody na pełnienie misji dyplomatycznej ze względu na służbę ojca dyplomaty w Wehrmachcie. Nie zgłaszano uwag na wstępnym etapie rozpoznawania kandydatury, co tym bardziej wzbudzało irytację władz niemieckich. Polskie władze nie podnosiły kwestii odszkodowań za II wojnę światową, tymczasem niemiecki Bundestag podjął decyzję o powstaniu w Berlinie miejsca pamięci poświęconego polskim ofiarom wojny.

Jedynym państwem, z którym w 2020 r. przeprowadzono konsultacje międzyrządowe, była Litwa. Było to w pewien sposób przełomowe, pierwsze tego typu wydarzenie po 1989 r. Premierzy podpisali deklarację w sprawie polsko-litewskiego partnerstwa strategicznego. Omówiono m.in. problemy współpracy gospodarczej, energetycznej, infrastrukturalnej oraz stosunki transatlantyckie. Podpisany został także harmonogram wdrażania deklaracji w sprawie oświaty polskiej mniejszości narodowej w Republice Litewskiej i litewskiej mniejszości narodowej w Rzeczypospolitej Polskiej, która została przyjęta w Warszawie 20 listopada 2019 r. Obydwa państwa łączyło zrozumienie i współpraca na rzecz Białorusi. Państwa podpisały deklarację w tej sprawie. Tak zwane strategiczne partnerstwo nie przełożyło się jednak na poparcie Litwy dla polskich starań w czasie negocjowania budżetu UE.

Konsekwentnie po 2015 r. władze wykazywały zainteresowanie rozwojem współpracy w Europie Środkowej i Wschodniej, jednak słaba pozycja Polski w Unii Europejskiej napawała przywódców regionu ostrożnością wobec relacji z Polską. Żadne realne korzyści nie wyniknęły z afirmowania niedemokratycznych i sprzyjających Rosji Węgier. Utwierdzało to natomiast w przekonaniu, że polskie władze zamierzają kontynuować antydemokratyczne zmiany na wzór węgierski. Na forum Grupy Wyszehradzkiej, której przewodnictwo Polska przejęła 1 lipca 2020 r., omawiano bieżące sprawy związane z koronawirusem w Europie i negocjowanym budżetem, jak również polityką migracyjną. Niepowodzeniem zakończyły się czynione przez premiera Morawieckiego na szczytach V4 11 czerwca i 3 lipca starania dotyczące wypracowania wspólnego stanowiska w sprawie Funduszu Odbudowy. Państwa V4 zgodnie odniosły się do sytuacji w Białorusi po sierpniowych wyborach i poparły przyjęcie pakietu pomocowego. Zajęły także wspólne stanowisko w sprawie próby

²⁶ Zob. L. Gibadlo, „Ostpolitik na rozdrożu – Niemcy wobec Rosji po otruciu Aleksieja Nawalnego”, *Biuletyn PISM*, 22 października 2020 r., nr 211.

otrucia Aleksieja Nawalnego, wydając potępiające oświadczenie, w którym wezwano do przeprowadzenia uczciwego śledztwa²⁷.

Stany Zjednoczone – wszystko na kartę Donalda Trumpa

Stosunki polsko-amerykańskie rozwijały się przewidywalnie, z towarzyszącym im w tle rozdźwiękiem między Stanami Zjednoczonymi a Europą oraz napięciami amerykańsko-chińskimi. Polskie władze zabiegały o podtrzymywanie amerykańskiego zainteresowania problemami bezpieczeństwa w Europie Środkowej, Trójmorzem i gazociągiem Nord Stream 2. W czerwcu 2020 r. prezydent Duda złożył wizytę w Waszyngtonie, która zbiegła się w czasie z deklaracjami prezydenta Donalda Trumpa o wycofaniu części amerykańskich wojsk z Niemiec. W czasie konferencji prasowej prezydentów doszło do niejasnych deklaracji na temat zwiększenia liczby amerykańskich wojsk w Polsce, a także dostarczenia Polsce ewentualnych szczepionek przeciwko COVID-19. Przyjęte przez prezydentów wspólne oświadczenie oznaczało raczej potwierdzenie intencji dalszej współpracy niż przełom²⁸.

Pewnym konkretem była umowa o wzmocnionej współpracy obronnej, podpisana 15 sierpnia 2020 r. Wbrew zapewnieniom polskiego rządu nie stanowiła ona wprost o zwiększeniu liczby amerykańskich żołnierzy w Polsce²⁹, lecz jedynie uszczegółowiła status i warunki regulujące ich pobyt, a także polskie zobowiązania związane z zapewnieniem infrastruktury i wsparciem dla stacjonujących wojsk. Kontrowersje wzbudzała sprawa jurysdykcji karnej. Polska rzekła się pierwszeństwa w jej sprawowaniu wobec amerykańskiego personelu, uznając w tym zakresie prawa państwa wysyłającego. W polsko-amerykańskim porozumieniu wykorzystano formułę zawartą w umowie NATO SOFA. Pozostawiono możliwość wycofania rzeczenia w przypadkach o szczególnym znaczeniu dla państwa polskiego.

W listopadzie zainaugurowano w Poznaniu działalność Wysuniętego Dowództwa V Korpusu Sił Lądowych USA w Polsce, odpowiedzialnego za dowodzenie i koordynację działań sił zbrojnych USA na wschodniej flance NATO. Pomimo pandemii przeprowadzono wspólne ćwiczenia wojskowe. W ramach „Emergency Deployment

²⁷ Zob. *Wspólne oświadczenie premierów państw Grupy Wyszehradzkiej*, <https://www.gov.pl/web/premier/po-szczycie-grupy-v4-propozycja-pakietu-dla-bialorusi-i-wspolne-stanowisko-w-kwestii-otrucia-lidera-opozycji-w-rosji> [dostęp: 31.01.2021].

²⁸ *Wspólne oświadczenie Prezydenta Andrzeja Dudy i Prezydenta Donalda J. Trumpa*, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,370,prezydent-andrzej-duda-w-bialym-domu-pleng.html> [dostęp: 31.01.2021].

²⁹ Jedynie w Aneksie B widnieje zapis: „Dążąc do osiągnięcia celów i zasad wyszczególnionych w Preambule niniejszej Umowy oraz Wspólnych Deklaracjach w niej wskazanych, włączając w to, że Stany Zjednoczone planują wzmocnić swoją bieżącą obecność wojskową...”, *Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki o wzmocnionej współpracy obronnej z 15 sierpnia 2020 r.*, <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/tresc-umowy-zawartej-miedzy-rzadem-rzeczypospolitej-polskiej-a-rzadem-stanow-zjednoczonych-ameryki-o-wzmocnionej-wspolpracy-obronnej> [dostęp: 31.01.2021].

Readiness Exercise” ćwiczone przerzuty do Europy amerykańskiej jednostki pancernej. Odbłyły się także ćwiczenia „Defender Europe 20”.

Postępowały rozmowy na temat polsko-amerykańskiej współpracy w dziedzinie energetyki jądrowej. W październiku strony podpisały umowę o rozwoju polskiego programu zakładającą współpracę na rzecz rozwoju programu energetyki jądrowej wykorzystywanej do celów cywilnych oraz cywilnego przemysłu jądrowego w Polsce. Ustalono, że w ciągu 18 miesięcy amerykańskie firmy wykonają prace przygotowawcze i projektowe w zakresie budowy elektrowni jądrowych w Polsce. Koordynacją prac miał się zająć wspólny, polsko-amerykański Komitet Sterujący.

Polskim władzom zabrakło dalekowzroczności w kontekście wyborów prezydenckich w Stanach Zjednoczonych. Prezydent Andrzej Duda, któremu Donald Trump wyświadczył przysługę, zapraszając do Waszyngtonu tuż przed wyborami w Polsce, nie krył sympatii wobec bliskiej mu ideowo administracji amerykańskiej. Gdy zachodni przywódcy składali Joe Bidenowi gratulacje wygranej w wyborach, prezydent Duda gratulował mu udanej kampanii wyborczej, a oficjalne gratulacje przekazał dopiero po zaprzysiężeniu amerykańskiego prezydenta 20 stycznia 2021 r. Ataki zwolenników Donalda Trumpa na Kapitol i podważanie przez niego fundamentów amerykańskiej demokracji prezydent Duda nazwał wewnętrzną sprawą Stanów Zjednoczonych (tweet z 7 stycznia 2021 r.), który to zwrot stosował historycznie Związek Sowiecki i podległe mu państwa, a obecnie jest on wciąż charakterystyczny raczej dla państw niedemokratycznych.

Zwycięstwo Joe Bidena, zaangażowanego w przeszłości w sprawy Europy Środkowej i Wschodniej, stworzyło nowe szanse na poprawę relacji transatlantyckich przy zachowaniu dobrych relacji z Polską³⁰. Nie jest pewne, w jaki sposób nowy prezydent będzie odnosił się w dłuższym terminie do polskich problemów z demokracją, Niemiec, Rosji i projektu Nord Stream 2, a także czy polskie władze będą umiały wyciągnąć wnioski z krytykowanych przez Bidena błędów polityki wewnętrznej, od których może w przyszłości zależeć intensywność stosunków polsko-amerykańskich.

Polityka wschodnia

Do czasu wyborów na Białorusi 9 sierpnia 2020 r. i protestów, które po nich nastąpiły, Polska wykazywała małe zaangażowanie w problemy za wschodnią granicą. Stosunki polsko-rosyjskie tkwiły w stanie zamrożenia, podzielone przez historię, katastrofę smoleńską (Rosja nie zwróciła wraku samolotu) oraz odmienne wizje przyszłości ich wschodnich sąsiadów³¹. Polska konsekwentnie protestowała w Europie

³⁰ Por. R. Formusiewicz, „Powrót do gry zespołowej. Niemieckie nadzieje na odnowę współpracy z USA”, *Komentarz OSW*, 17 listopada 2020 r.

³¹ A. Szeptycki, „Poland versus Russia: Competition in Ukraine”, *East European Politics and Societies and Cultures* 2020, t. XX, nr X.

przeciwko Nord Stream 2 i w rozmowach ze Stanami Zjednoczonymi oraz państwami europejskimi podejmowała temat sankcji wobec firm uczestniczących w projekcie. Kontynuowała jednocześnie starania zmierzające do zmniejszenia zależności od rosyjskiego gazu. Pozytywnie rozstrzygnęła się sprawa przeciwko Gazpromowi przed sądem arbitrażowym w Sztokholmie, który w wyroku z 30 marca 2020 r. nakazał Gazpromowi zwrócić spółce PGNiG 1,5 mld USD za zawyżone i nierynkowe ceny za gaz płacone przez stronę polską w ramach tzw. kontraktu jamalskiego. W grudniu sąd odrzucił także skargę Gazpromu na orzeczenie częściowe z 2018 r., w którym potwierdził zasadność żądania PGNiG z 2014 r. (spółka domagała się od Gazpromu dostosowania cen gazu dostarczanego do Polski do warunków rynkowych). W 2020 r. zawarto nadto wszystkie kontrakty potrzebne do realizacji budowy gazociągu z Norwegii (Baltic Pipe), co umożliwiło jej rozpoczęcie. Jednocześnie rozwój importu węgla z Rosji oraz niekontrolowanego przez Ukrainę Donbasu zdradzał brak konsekwencji w polityce energetycznej³².

Władze rosyjskie kontynuowały propagandową ofensywę historyczną względem Polski. Przy różnych okazjach rosyjscy politycy sugerowali współwinę Polski za wybuch II wojny światowej³³, a w maju 2020 r. z gmachu byłej siedziby NKWD w Twerze zdjęto tablicę upamiętniającą Polaków zamordowanych w Katyniu. Przykładem rosyjskich działań dezinformacyjnych przeciwko Polsce, niezwiązanych z problemami historycznymi, była kłamliwa wypowiedź rosyjskiego senatora Aleksieja Puszkowa, który zarzucił Polsce zamknięcie przestrzeni powietrznej dla rosyjskich samolotów przewożących pomoc medyczną do Włoch. Polska dyplomacja zaktywizowała się z kolei w związku z próbą otrucia Aleksieja Nawalnego. Wyraziła zaniepokojenie sprawą opozycjonisty³⁴, a następnie zainicjowała w tej sprawie wspólne oświadczenie Grupy Wyszehradzkiej.

Stosunki polsko-ukraińskie nie były priorytetem dla żadnego z państw. Polskie władze nie dążyły do postępu w relacjach, zwłaszcza że Ukraina utrzymywała powściągliwe stanowisko wobec różniących oba kraje kwestii historycznych i sama nie dostrzegała wystarczających korzyści ze współpracy z Polską. Październikowa wizyta prezydenta Andrzeja Dudy na Ukrainie służyła podtrzymaniu relacji i omówieniu bieżących spraw politycznych i gospodarczych. Prezydenci podpisali dość wszechstronną deklarację, w której poruszyli kwestie współpracy politycznej, gospodarczej, społecznej i kulturalnej, w tym – co rzadkie w stosunkach z Ukrainą – sprawy mniejszości narodowych³⁵. Przy dobrej woli i zainteresowaniu obu stron mogłaby ona być

³² Por. idem, „Kwestia dziedzictwa Krzysztofa Skubiszewskiego we współczesnej polityce wschodniej Polski”, w: A. Bieńczyk-Missala, R. Kuźniar (red.), *Dziedzictwo Krzysztofa Skubiszewskiego...*, op. cit., s. 209.

³³ Szerzej: A.M. Dynar, „II wojna światowa w polityce zagranicznej Rosji”, *Biuletyn PISM*, 28 stycznia 2020 r., nr 12.

³⁴ *Oświadczenie MSZ ws. doniesień o otruciu Aleksieja Nawalnego z dn. 20 sierpnia 2020*, <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/oswiadczenie-msz-ws-doniesien-o-otruciu-aleksieja-nawalnego> [dostęp: 31.01.2021].

³⁵ Wspólna deklaracja Prezydentów Polski i Ukrainy z 12 października 2020 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/art,1181,wspolna-deklaracja-prezydentow-polski-i-ukrainy.html> [dostęp: 31.01.2021].

impulsem do poprawy dwustronnych relacji. Podpisana została także umowa poufności PGNiG z ukraińskim Funduszem Mienia Państwowego, co miało umożliwić zaangażowanie się przedsiębiorstwa w proces prywatyzacji ukraińskiego sektora. Pomimo generalnego zmniejszenia przez Polskę w 2020 r. wydatków na pomoc rozwojową i humanitarną Ukraina pozostała państwem priorytetowym, do którego organizowane były m.in. konwoje humanitarne zawierające sprzęt i wyposażenie przeznaczone na walkę z koronawirusem (także do Moldawii).

Polska podtrzymywała stanowisko w sprawie euroatlantyckich aspiracji Ukrainy, w tym utrzymania przez nią statusu partnera o rozszerzonych możliwościach Sojuszu Północnoatlantyckiego, zachowania integralności terytorialnej Ukrainy i kontynuowania sankcji przeciwko Rosji. Negatywnie odniosła się do przeprowadzenia przez władze Rosji głosowania w sprawie nowelizacji konstytucji FR na terenie Autonomicznej Republiki Krymu oraz miasta Sewastopol. Krytycznie oceniła umożliwienie udziału w głosowaniu „obywatelom Ukrainy z nielegalnie wydanymi paszportami Federacji Rosyjskiej, mieszkającym w okupowanych przez nią częściach obwodów donieckiego i ługańskiego”³⁶. Polska nie uznała także wyników wyborów do władz lokalnych, zorganizowanych przez władze Rosji na terenie Autonomicznej Republiki Krymu w Ukrainie 13 września 2020 r.³⁷

28 lipca 2020 r. ministrowie spraw zagranicznych Polski, Litwy i Ukrainy tradycyjnie spotkali się w Lublinie, odwiedzając brygadę polsko-litewsko-ukraińską LITPOL-UKRBRIG. Co jednak istotniejsze, trzy państwa wspólnie odniosły się do brutalnie tłumionych protestów powyborczych w Białorusi. Wzywały władze białoruskie do powstrzymania się od użycia siły, uwolnienia wszystkich zatrzymanych i dialogu, zapewniając o wsparciu dla rozwoju niezależnej i suwerennej Białorusi. Zadeklarowały także intensyfikację współpracy w formule trójstronnej (nazywając ją Trójkątem Lubelskim), a ministrowie spraw zagranicznych na spotkaniu 29 stycznia 2021 r. zapowiedzieli wypracowanie wspólnej agendy³⁸.

Trudna sytuacja na Białorusi była dla polskich władz impulsem do aktywizacji w polityce zagranicznej na kierunku wschodnim. Polska starała się budować międzynarodowe poparcie dla zmian prodemokratycznych przez rozmowy dwustronne z państwami UE, inicjatywy na forum Rady Europejskiej i Grupy Wyszehradzkiej. Było

³⁶ Oświadczenie MSZ ws. organizacji przez władze Federacji Rosyjskiej głosowania ws. nowelizacji konstytucji FR na terytorium Ukrainy z 2 lipca 2020, <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/oswiadczenie-msz-ws-organizacji-przez-wladze-federacji-rosyjskiej-glosowania-ws-nowelizacji-konstytucji-fr-na-terytorium-ukrainy> [dostęp: 31.01.2021].

³⁷ Oświadczenie MSZ w sprawie nielegalnych „wyborów” organizowanych przez władze Federacji Rosyjskiej na terytorium Autonomicznej Republiki Krym oraz Sewastopola na Ukrainie z 14 września 2020, <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/oswiadczenie-msz-w-sprawie-nielegalnych-wyborow-organizowanych-przez-wladze-federacji-rosyjskiej-na-terytorium-autonomicznej-republiki-krym-oraz-sewastopola-na-ukrainie> [dostęp: 31.01.2021].

³⁸ Oświadczenie ministrów spraw zagranicznych Litwy, Polski i Ukrainy z 10 sierpnia 2020, <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/oswiadczenie-ministrow-spraw-zagranicznych-litwy-polski-i-ukrainy> [dostęp: 31.01.2021].

to trudne ze względu na determinację prezydenta Alaksandra Łukaszenki dążącego do utrzymania władzy, problem COVID-19 i generalnie nieszczególne zainteresowanie państw europejskich sytuacją w tym państwie. Rząd Polski, w przeszłości starający się rozwijać współpracę z Białorusią Alaksandra Łukaszenki, pozostawał o krok za Litwą, która zdecydowanie i szybciej reagowała na wydarzenia, udzielając wsparcia opozycji³⁹. 10 sierpnia Ministerstwo Spraw Zagranicznych wydało oświadczenie, w którym wyraziło głębokie zaniepokojenie brutalną pacyfikacją powyborczych manifestacji i zaapelowało do władz Białorusi, aby respektowały podstawowe prawa człowieka⁴⁰. Władze powściągliwie zareagowały na przegrupowania wojsk białoruskich w kierunku granicy z Polską i sugestie białoruskich mediów o polskiej inspiracji protestów, szkoleniach i możliwym ataku NATO na Białoruś.

Rząd przyjął tzw. pakiet solidarności z Białorusią, w ramach którego zapowiedział pomoc poszkodowanym i ich rodzinom, ułatwienia w przekraczaniu granicy dla osób uciekających przed represjami, wsparcie dla młodzieży, studentów i młodych naukowców (m.in. kontynuację programu stypendialnego im. Wincentego Konstantego Kalinowskiego), dla organizacji pozarządowych i mniejszości polskiej na Białorusi oraz dalsze wspomaganie niezależnych mediów i dziennikarzy. Wyrazem wsparcia było także przekazanie symbolicznych kluczy do nowej siedziby Białoruskiego Domu przy ul. Krynicznej 6 w Warszawie liderce opozycji Swiatłanie Cichanouskiej. Na realizację programu w pierwszym roku rząd obiecał przeznaczyć 50 mln zł⁴¹.

W związku z kryzysem na Białorusi premier Morawiecki zaapelował o zwołanie nadzwyczajnego szczytu Rady Europejskiej. Po konsultacjach z Grupą Wyszehradzką przedstawił propozycję „Planu gospodarczego dla demokratycznej Białorusi”, którego częścią mają być m.in. inwestycje infrastrukturalne i wsparcie ekonomiczne dla tego państwa. Plan został zaakceptowany przez europejskich przywódców i skierowany do dalszych prac w Komisji Europejskiej.

Niejasno komunikowany był cel polskich wysiłków. Minister Rau w wywiadzie udzielonym Polskemu Radiu 17 stycznia 2021 r. powiedział, że „my w Polsce będziemy w sposób naturalny wspierać dążenia społeczeństwa białoruskiego do demokratyzacji, ale [...] nigdy nie będziemy sugerować Białorusinom, jaką formę ustrojową powinni przyjąć”⁴². Odejście od promocji demokratyzacji oznaczałoby zwrot w polityce zagranicznej RP wobec wschodnich państw sąsiednich.

³⁹ J. Hyndle-Hussein, „Wilno skreśla Łukaszenkę. Litewska polityka wobec kryzysu na Białorusi”, *Komentarz OSW*, 18 września 2020 r.

⁴⁰ Oświadczenie MSZ w związku z sytuacją na Białorusi z 10 sierpnia 2020, <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/oswiadczenie-msz-w-zwiazku-z-sytuacja-na-bialorusi> [dostęp: 31.01.2021].

⁴¹ Informacja Kancelarii Prezesa Ministrów z dn. 28 sierpnia 2020 r.

⁴² Tweet Ministerstwa Spraw Zagranicznych z 17 lutego 2021 r.

*

Walka z koronawirusem i skutkami pandemii w sferze gospodarczej i społecznej nie usprawiedliwia zaniedbań, dezorganizacji i braku kompleksowej wizji polityki zagranicznej Polski. W 2020 r. minister spraw zagranicznych nie przedstawił dorocznej informacji na temat polityki zagranicznej. Trudno stwierdzić, czy i gdzie była kreowana polityka zagraniczna w 2020 r. Może exposé na jej temat powinien wygłosić premier Mateusz Morawiecki? A może prezes Prawa i Sprawiedliwości Jarosław Kaczyński?

Pod hasłem „Obszary” umieszczonym na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych wymieniono m.in: Balkany Zachodnie, Bałtyk, Forum Polsko-Czeskie, Proces Warszawski i wiele innych. Próżno szukać Unii Europejskiej czy Stanów Zjednoczonych, za to w dziale „Publikacje” jedyna pozycja z 2020 r. dotyczy „Polskiej polityki polarnej”. Warto, aby Ministerstwo Spraw Zagranicznych uporządkowało własną stronę internetową, tym bardziej że do obszarów polityki zagranicznej zalicza dyplomację publiczną.

W opublikowanym „Planie działalności ministra spraw zagranicznych na rok 2020”⁴³ za cel numer jeden przyjęto poprawę i wzmocnienie wizerunku Polski na arenie międzynarodowej. Założeniem było m.in. osiągnięcie 4500 pozytywnych relacji medialnych o Polsce. Ministerstwo nie przedstawiło do tej pory raportu, czy zostało ono zrealizowane⁴⁴. Dużo miejsca poświęcono także promocji i wspieraniu rozwoju demokracji i praw człowieka jako metodzie na poprawę wizerunku państwa. Niestety, trudno wiarygodnie zajmować się tymi problemami, gdy władze w państwie stopniowo pozbawiają podstawowego prawa do niezależnych sądów, a policja nadużywa siły wobec demonstrujących⁴⁵. W Europie, do której Polska aspirowała po 1989 r., prawa człowieka, demokracja i praworządność są podstawowymi wartościami i bez ich przestrzegania trudno wyobrazić sobie osiągnięcie celów polityki zagranicznej. Odrzucenie tych wartości w jakimkolwiek państwie europejskim nie leży zresztą w interesie Polski.

Powyższe podsumowujące uwagi mają charakter jedynie selektywny. Dziś zasadne są pytania podstawowe, o wizję przyszłości Polski i Unii Europejskiej, przyszłe zaangażowanie Stanów Zjednoczonych i NATO, wschodnich sąsiadów Polski, a także coraz poważniejszą presję ze strony Chin. Sporna polityka Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej zakończyła się brexitem. W przypadku Polski krótkowzroczność władz może się skończyć wstrzymaniem potężnych funduszy i dalszym demontażem relacji z Unią Europejską. Państwa Grupy Wyszehradzkiej czy Trójmorza nie będą poświęcały swoich interesów w imię poparcia dla Polski i nie są też kluczowe dla promocji

⁴³ Plan działalności Ministra Spraw Zagranicznych na 2020 r., <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/plan-dzialalnosci-ministra-spraw-zagranicznych> [dostęp: 31.01.2020].

⁴⁴ Do dnia 5 lutego 2020 r.

⁴⁵ Zob. sprawozdania Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur dostępne na stronie: https://www.rpo.gov.pl/raport_1/995 [dostęp: 31.01.2020].

polskich interesów w Europie. Wewnętrzne kłopoty Polski z przestrzeganiem europejskich wartości są problemem dla Unii Europejskiej i NATO, ale przede wszystkim dla Polski, która osłabiona i pozbawiona dobrych relacji z głównymi państwami na własne życzenie ogranicza możliwości skutecznego prowadzenia polityki zagranicznej.

Poland's foreign policy: Is there a pilot on board?

The problem of COVID-19 strongly influenced international relations in 2020 and limited Poland's opportunities regarding foreign policy. The pursuit of a coherent foreign policy was additionally hampered by confusion relating to competence, new division of labour between state institutions, new internal legal initiatives as well as Poland's image as a country which had strayed from the path of democracy. The Polish government did not implement the European Commission's recommendations on the rule of law and had a critical approach to the European Union's reaction to COVID-19. Poland and Hungary were not able to prevent tying EU funds to respect of the rule of law. Unexpectedly, Prime Minister Morawiecki agreed to try to reduce carbon dioxide emissions by 55% by 2030, which is an important step on the road to climate neutrality in 2050. Bilateral relations were rather limited: there was no positive development in relations with Germany or any other Western European state. The Polish government was focused on cooperation with the United States and on 15 August 2020 it signed a new agreement on defence cooperation. However, the future relations with the new President Joe Biden's administration seem uncertain. In the East, the government reacted mainly to the situation in Belarus after its August presidential election, offering support to the opposition groups.

Keywords: Poland's foreign policy, Poland, Polish-American relations, Poland in the European Union, Poland's Eastern policy

Słowa kluczowe: polityka zagraniczna Polski, Polska, stosunki polsko-amerykańskie, Polska w Unii Europejskiej, polska polityka wschodnia